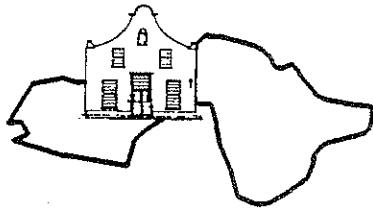

BOORN EN BOERSCHOP

Periodiek van de Heemkundevereniging Bussemakerhuis

Borne - Bornerbroek - Hertme - Zenderen

BOORN en BOERSCHOP

Uitgave van de

Heemkundevereniging Bussemakerhuis.

Jaargang 9, No. 2, Oktober 1999.

Verschijnt 2 maal per jaar.

INHOUD

Het rekeningenboek van Mösselboer 2	R. van Goethem	34
Face lift ('n niej anzeen)	Johan G.J. Kwast	40
Onze Stefanuskerk nader bekeken 7	A.A. ten Kate	41
Zo was't, zo is't	Redactie	43
Overijsselcollectie OBD Nijverdal	Tonny Peters	44
In de textiel (gedicht)	Lejo van Kuijeren	45
Excursiereis Osnabrückerland	A.J.G. Linthorst-Gruppen	46
Archiefsprokkels	G.A.B. Nijhuis	47
Borne in de jaren twintig 1	Chroniqueur	48
Archiefsprokkels	G.A.B. Nijhuis	50
Monument 10	Redactie	51
Uit de familiekroniek Woolderink 2	H.A.M. Woolderink	52
Stadswachten in Borne	M.G.E. van Harten-Fransen	54
De Kloppen en de Klopjeswoningen	J.J. Grootenboer	56
Boornse keermis (gedicht)	J. Kleinman	58
Toren oude kerk in 1779 door bliksem beschadigd	G.A.B. Nijhuis	59
Ooit gesloopt 9	J.B.F. Leuverink	63
Van de bestuurstafel	Bestuur	64
Van de redactie	Redactie	64

Herkomst illustraties:

Archief F.J. van Capelleveen, Borne: 33;34;39;43;45;46 (2^e);48;51;54;58
Collectie J.F.M. Hassels Mönning, Borne: 36
Collectie A.J.G. Linthorst-Gruppen, Borne: 47
G.A. Borne: 59
G.A. Borne, collectie Ter Braak: 38;49;50;
G.A. Borne, collectie H.J. Egberink: 55
Grootenboer, J.J., Borne: 46 (1^e en 3^e)
Jan Krikke, Giethoorn: 53
J.B.F. Leuverink, Borne: 63
Houtsnede uit Klooster Buxhem: 41
Gerard Swaenepoel, Breda: 56

HET REKENINGENBOEK VAN MÖSSELBOER 2

Lopende van 29 februari 1856 tot in het jaar 1909.

We vervolgen in deze aflevering het verhaal van de 20 klanten die Jan Morsel in het rekeningboek optekende.

ANTONIE MORSELT EN OVERBEEK, schoppensmid, klant van 1860 tot 1904, 33 blz.

Antonie Morselt, de beste klant, bekend als schoppensmid, is gehuwd met Suzanne Overbeek, dochter van Gradus de schoenmaker. Gradus was de derde generatie schoenmakers, die tegenover Mösselboer woonden, op de plek waar nu Pol's antiekhandel zit bij de Meijershof. De werkplaats was nu dus veranderd in een smidse. De rekeningen betreffen smid Morselt en Overbeek (zijn schoonvader).

Voor het eerst komen we tegen: *karren koepatte* (gier) en *plaggen*, die als mest worden gebruikt, soms genoemd: *valtplaggen* (denk aan mestvaalt). Hun grond wordt genoemd: *de mate*, *de nieuwe grond*, *grond van Kasper*, *de mekelhorst*, *het beslag*, *de weppenkamp*, *de poorte*, *achter martinus*, *het kempken*, *de voorste mate*, *de nieuwe mate*, *de weidemaat*, *de hoge mate*, *het lant in herm* (Hertme) *en de neergaar*.

Er werd geoogst: hooi, rogge, knollen, klaver, tuffelstroo, winterkool, rapen, *wottelen*, *aartappelen*, mangelen, gras, *ploddegoed* (rommel), *gerste en witteweite* (weite is tarwe), *etgerde* (groen gras), *(brant)plaggen*, en dekplaggen (om b.v. aardappelkuilen af te dekken). Mösselboer haalde turf van de Smitbrug en van de Doze(?). Hij reed met raapzaad naar de *nortmole* (in Azelo) *en weer meegebracht* (dat zal dus wel raapolie en veevoer zijn). Hij reed stenen van het *tiggelwerk* van M. Morselt en *gruis van den stoom van Spanjaart* tot de smidse. En hij schrijft *peppelen met genomen tot de zagemolen* (achter Carelshaven) *en weer mede gebracht* (planken?).

Dit is de vroegere werkplaats van de schoppensmid Antonie Morselt bij de Meijershof. Thans is hierin de antiekhandel Pol gevestigd.

ARNOLDUS IMMERMAN, bakker, is klant vanaf 1861, 4 blz.

Vanaf 1874 staat de rekening op naam van de WEDUWE IMMERMAN. Mösselboer's Jan vervoert vooral veel hout. Takkenbossen voor de oven uit de mate in het *velt onder Twikkel, agter bureen heen, van oosterbos, van de kemp en de bleke en van de Pastoor uit hertem*. Verder haalt Jan een voer *slete* (lange dunne boompjes) *agter hulshofs tiggelwerk, rizee* (rijshout) uit de *mate* en dennen *agter uit de grote weg naar delden*. De bakker had *grond in den es, in het bornzevelt en de mate bij de bekke*. Daar laat hij Mösselboer rogge, aardappelen, knollen en *spuri* (spurri) vandaan halen. Daar worden door Jan ook de gewone grondbewerkingen uitgevoerd o.a. *met de grote egge geëgt*. Soms benoemt Jan de eg als *hege*. Twee keer vermeldt hij in het boek: *met de os geëgt*.

WILLEM KNUIF, klant van 1862 tot 1870, 3 blz.

Deze naam klinkt weer zo bekend. Willem koopt *een eik van Geernink uit Azelo*, waar hij Mösselboer mee laat slepen. En Jan *vaart* rogge van Hermink uit Albergen, telgen en *akkerstikken* (jonge telgen;stekken) van Meulman uit Deurningen, dennen van Troost uit Oldenzaal, die Jan in het water op het *hesselder* brengt om het te verduurzamen. Hij *vaart Gulhuis* (Gildehaus?)*stene* en kalk van het station *en de kalktonnen weer gehaalt en gebragt op het Station*. De grond, die Jan voor Willem (Knuif) bewerkt ligt in de *voerbrink* (voorbrink), het *bornzevelt, op het hesselder, in de zonbelt achter aalderinkskamp, de a-maat, de achterste mate van B. Mulder, het hasselderbroek en de hesselinkkamp en de brake*. Daar wordt van alles verbouwd en naar huis vervoerd. Ook twee voer peppelen *opgelaan bij de a-maat, gebragt tot de zagemole 250 (cent) en verschot* (voorschot) *zageloon 53*. Een voer planken *gebragt bij grimgradus* (Gradus GRIMBERG) 190 cent. Een dag werken kostte Willem 250 cent. Een halven dag *mes varen met twee wagens* (door Jan en een knecht) 225 cent.

JAN HOFSTE, kuiper, klant van 1865 tot 1876, 3 blz.

Voor hem haalt Jan *een voer kuiphouwdt van het Statieon, 30*. (het station komt in twee schrijfwijzen voor; Jan is verder consequent in schrijfwijzen en in prijzen). Hofste heeft grond in de *mekkelhorst, hasselderbroek, achter het tiggelwerk van bussemaker, in de mate, het beslag, de riet, de a-kamp, de es, het mennegoor en in het velt*. Voor het eerst kom ik vlas tegen uit het *hasselderbroek*. Verder worden de gebruikelijke dingen geoogst. De heren zijn klant van elkaar, want Jan schrijft: *1867 Maart 24 afgerekent met de kuiper Jan Hofste zoo dat hij over verdient heeft zeventig centen*. De rekening beliep toen 11 gulden, 10 cent.

DE WEDUWE TEN BUREN, klant vanaf 1867, 3 blz.

Deze heeft een rekening over 1867, die in 1870 wordt overgenomen door H. TEN BUREN en in 1888 voort wordt gezet door B. TEN BUREN.

Bijzonder is *twee voer brantplaggen gedaan* (verkocht) 240 (cent) *en een spint boekweit gedaan 65, een halve vime* (een vime is 104 bossen) *schelhouwt* (geschilde stammetjes) *gedaan 600, een schepel* (10 liter) *paradijsappelen gedaan 125, brantplaggen haalt van de hengstekoper uit hasselo*. Deze laatstgenoemde komt ook ooit voor als *hengsteboer*. *Een spint* (8 liter) *zaaigerste gedaan 60*. Jan verrichtte de normale werkzaamheden op het land bij *aalderinkskamp, in de hettemer es, in het kempke, den dam, den gemene* (gemeenschappelijke) *grond, de groene grond en de duisterstege*.

GERRAT OP DE WOERD klant van 1868 tot 1890, 2 blz.

Deze was mogelijk houthandelaar. Jan haalt n.l. veel hout voor hem: *eikenhouwt van het Tesink uit boekel 360, dito van Zaasvelt uit de paardewei 180, lange slete uit reutum 300, van Hegeman en Zelvert uit driene, van kraaijenbos* en een aantal keren hout van *boekman*. Gerrat had grond in *de hungerkamp, in de mate bij Bekkers, in de oude es en in de hesselkamp*. Hoewel we hier nog maar midden in het boek zijn, verschijnt hier een van de laatste zinnen van Jan: *1888 5 November een voer knollen haalt van Stroon es 90*. Hieronder gaat het verder in een vrouwelijk handschrift, hoogstwaarschijnlijk, van dochter Marie (geboren in 1864). Ook al gaan de rekeningen in Jan's handschrift op andere bladzijden verder tot 11 Januari 1889. Ik denk, dat Jan na deze datum het werk moest overlaten aan zijn zoons Gradus (geboren in 1856) en Johannes (geboren in 1863). Beiden zijn ongehuwd gebleven en woonden na het huwelijk van Marie (op 27 juni 1901; met Franz Joseph Hassels Mönning) op het oude Morsselt.

Een foto van Frans Morselt de aannemer die klant was van Jan Morselt in de periode van 1862 to 1905. Hij kwam reeds ter spraken in het eerste artikel van dit tweeluik. Helaas konden we niet eerder over deze foto beschikken, maar we wilden hem u toch niet onthouden.

HEIN MEIJLINK, bakker, klant van 1869 tot 1881, 10 blz.

Hein heeft nogal wat takkenbossen nodig. Jan haalt ze per voer van het veld van Leideboer, van Groothuis uit *Hertem* (Hertme), van Stroonboer, van de Jenneboer en van nappert. Verder *houwt en riezehouwt van de knikkebuurne, uit het velt, uit het bornzevelt en van het hesselder*. Een keer laat

Hein Meijlink *een schopken* (schuurtje) halen van *Jenneboer*. Hij heeft grond in de *achterkamp, de mate van boswinkel, de mate bij Dikkers, in het bornzevelt, agten Weelman, de kamp in den es, in de bongert* en twee stukjes aan het spoor. Hier weer de gebruikelijke bewerkingen en oogsten. Opmerkelijk is *anderhalve dag aarde vaart van de Jodenscholepla(at)s* (i.v.m.de bouw) *tot de bongert*. Frans Morselt moest het zand kwijt en Hein kon het wel gebruiken.

ARNES (Ernest) PETERS, klant van 1872 tot 1881, 1 blz.

Ernest Peters is zwager van Frans Morselt die gehuwd is met Anna Peters. Albertus Peters, hun vader, was een Belg. Deze is soldaat geweest onder Napoleon. Uit Rusland teruggekeerd is hij in Borne blijven hangen. Zijn vak was jeneverstoker (vermeld als geneverstoker op zijn huwelijksakte) en als zodanig werd hij knecht bij Berend Stork, die kastelein was in De Gouden Schaaf. Dit was een stalhouderij en herberg die stond op de plaats waar nu Theo Morselt zijn werkplaats heeft, aan de Brinkstraat op de hoek van de Hambroickstraat. Theo's vader werd nog wel eens Stork's Antoon genoemd. Albertus Peters liet als 36-jarige, zijn oog vallen op de 16-jarige(!) dochter van zijn baas, Berendien Stork. Frans Morselt, schoonzoon van Albertus, heeft van de stalhouderij-herberg een aannemersbedrijf gemaakt.

Ernest was koperslager. Hij had grond in *de nieuwe wereld, de aalderinkskamp, de hettumer es, de Stroon es, de ouden es en de riet*. De werkzaamheden zijn zoals gewoonlijk. Opvallend is, dat op elke bladzijde wordt aangegeven dat er meermalen plaggen gereden worden.

Behalve *mes, mot en plaggen*, komen we geen andere grondverbeteraars tegen.

G. MULDER, rekening no. 42 is van de scheerbaas, 1 blz.

Na aantekeningen over werkzaamheden *agter Wieliek*, in *busgaren*, in de *oude wereld* en in het *bornzevelt*, staat: 1875 *Maart 10 Mannes Olthof mij beginnen te baartscheren*. De komende twaalf en half jaar rekest hij af op 10 maart, 10 juni, 10 september en 10 december met de kapper. Het scheren kost door de jaren heen 45 cent per drie maanden. Hoe vaak hij daarvoor wordt geschoren, wordt niet vermeld. De laatste notering is op 10 juni 1888. (Reden voor mij om in het gemeentearchief te duiken). Johan Antonius Mulder blijkt te zijn overleden op 21-1-1889. Zijn vrouw Janna op 19-12-1890. Dochter Marie heeft tot 1901 het bedrijf voortgezet met hulp van broers en knechten. Toen is ze getrouwd.

JOH. TEN VOORDE, klompenmaker, rekening 35.

Peppelen haalt Mösselboer voor hem van de *vriezeboer* (uit Azelo?), van *leemJan*, van *Jan Leuverink*, van *Stoom Gradus*, van *maatJans*, van *twekkelergrond bij het hondegat in wole* (Woolde), van *de hemmelhorst en van J.B. Schoemaker van den dijk*. Wilgen uit de Pellenhof, van *maatJans*, uit de *bongert*, bij den appelhof bij Groothuis uit *herthem* en verder van *Stege hekkert*, uit de *riet*, van *breuker uit de achterhoek*, van Frans Morselt zijn mate en uit de *Schiphorst*. Veel grond had ten Voorde niet: in *de kamp*, in *bolkeskamp*, in *tuwrot en de bongert*. Wottelen haalt hij uit de mate van Knuij, maar die kan hij zo op het land staand gekocht hebben.

B. en M. WISSINK, schoenmakers, 4 blz.

Dit is rekening 52, de tussenliggende bladzijden zijn met gegevens van vorige klanten opgevuld. B. en M. Wissink zijn ooms van de auteur dezes. Hun grond lag in de *aalderinkskamp*, de *stroones*, in de *a*, in de *booltenkamp*, bij *booltink*, *agten in het velt*, *agten de hoge brugge*, in de *hettemer a*, de *hettemer es* en het *hettemer broek* en in de *bongert*.

BARTJE FIKKERT, bakker, 10 blz.

Deze heeft grond in de *klippe*, het *bornzevelt*, de *hasseldersted*, de *nieuwe mate* en de *es bij de fabriek van Spanjaart*. Voor de bakker rijdt Jan Mösselboer natuurlijk takkenbossen en ook meel vanaf het station. In 1876 rekest Mösselboer voor 1 hele dag werken 360 cent.

GRADUS VELNER, klant van 1873 tot 1875, 1 blz.

Velner klinkt weer bekend nietwaar? Gradus laat mest, plaggen en tuffelstroo vervoeren tot den *dam*, bij *Wensink tiggelwerk*, bij *leemJan*, op de *kempe*, *agten B. Kalverink* en *agten het spoor*.

LINTHORST, schilder, rekening 43, klant van 1874 tot 1884, 1 blz.

Linthorst en Jan Mösselboer hebben elkaar nodig. Linthorst's grond *ligt agten in de dam*, op *zuit es* en bij het *Jodenkerkhof* (toen nog bij de Lemerij).

Jammer dat we de tegenrekening niet hebben van de schilder, anders wisten we wat het volgende kostte: twee glazen ingezet de een aan de *nienduur de ander agter de haart*, de *beste wage gevarft*, twee *glasruiten ingezet agter de haart*, (Zitten die er nog in Jan jr.?) *een ruit in de lugte* (lantaarn) *gemaakt*, *een grote ruit in een raamken gemaakt*, *een glas in de dure*, *een agterwagen* (het gedeelte rond en achter de achteras) *gevarft*, *den schimmel op de beste wagen gevarft* (doe maar deftig), *twee ruiten van ons glas in het loot gemaakt*. Nog iets uit het tijdsbeeld van toen: *Wat van de afbrake haalt van de brugge in Weelman* (voor de schilder zeker nog bruikbaar). En: *Een schepel* (10 liter) *roodkien aartappelen gedaan 110*.

E(GBERTUS) HÖFTE schoenmaker, klant van 1876 tot 1881.

Drie generaties Höfte, Derk, Egbertus en Theodoor, waren schoenmaker. Derk was de enige erfgenaam van Willem Maazeland, ook schoenmaker en eigenaar van huis en erf aan de Koppelsbrink, op de plek waar nu dokter Lokin woont.

Höfte bezat grond in *kanaän, den ouden es en tuwlan* (in de buurt van het huidige Cuba). Dennen laat hij halen van de *hemmelhorst, plaggen van hessevoort Bertus en uit de mekkel(horst)*. *Eikenhouwt uit Zaasvelt en slete van withag*. Opmerkelijk is hier *slaatbonenstikken* (bonenstokken) *gedaan 43 en twee schepel rogge gedaan 375 cent*. Ook is Mösselboer klant bij deze schoenmaker, want hij schrijft *afgerekendt, zoo dat hem toekomt Negen Gulden en zeventig centen*.

De Bongert, die als boerderijnaam in nieuwe opstallen nog steeds voortleeft. In deze omgeving hadden vele Bornenaren een stukje land waar ze voor het vervoer van allerhande zaken, vaak een beroep deden op Jan Morselt.

BENADES BRUGGINK, grote klant, van 1876 tot 1890, 18 blz.

Deze Bruggink had grond *agter in het velt, tot leemJan, in de zuit es, in tuwlan en in de aanslag*. Daar wordt de nodige mest, mot en plaggen naar toe verslept en de oogst binnengehaald. Leuk is: *23 julij 1877 een voer turf met gebracht uit Almelo 20 cent tol (!), 15 cent vertering, de turf kost 6 gulden 70 cent. Hierop ontvangen 10 gulden (voor vracht kreeg hij dus 2,95 gulden)*. Let op: *6 dec. 1877. Een voer turf haalt van Almelo 18 hon(derd), per 100, 37 en een halve cent. Te zamen 675 (cent) vragt 200 (cent) tol 40 cent(!)*.

Ten slotte

Een kleinere klant met dezelfde achternaam: J. BRUGGINK, klant in 1889, 6 blz.

Een late klant dus. Zijn grond heet, of ligt in, het *kemken, de oostermaat, het velt, het kalver(!), Jeurmanskamp, de riet, den es en leemJan*. De laatste regel is: *November drie voer knollen haalt uit de riet 135 (cent)*.

De laatste vier bladzijden gaan over het schillen van eikenhout van en door Jan zelf. De bast van eikenhout bevat looizuur, hetgeen nodig is bij het looien van leer. De schoenmakers in Borne looiden hun eigen leer. De eikenschors (eek) bracht daardoor goed geld op.

Jan schrijft: *beginnen te schellen woensdag 27 Mei 1874, anderhalve vime (1 vime = 104 bossen) kluppelen verkocht aan haverkamp 10,50, aan de naaister Ziene halve vime dun (eikenhout) 250 c, 16 hondert pont Eek, 12 mud 46 pont, per Mudde 5 guldens, van de wal in de grote mate aan de zuitekante.*

1876 18 Mei beginnen te schellen de wal aan de weidemaat 12 hondert 20 pont is 9 mud – (min) 4 pont (dus 136 pont is 1 mud en brengt 6 gulden 50 cent op) te zamen 58,30. Een goed jaar dus, kijk maar naar de prijs van twee vime kluppelen verkogt dun en dik in elkaar 12 g(ulden).

In 1878 ging hij schellen de grote mate aan de noordkante. Het hout bracht 35,75 gulden op. De eek (per mud 4 gulden) bracht 57,46 op.

In 1879 dalen de prijzen dramatisch, eek per mud 3,5 gulden. Hij schilt de wal aan het drie schepelstukken op de es.

In 1881 den wal in de weidemaat en op den hasseldersted ook nog aan de noortkante van den langen akker 1988 ponden eek, 51 gulden.

In 1882 schellen in de grote mate, opgebracht 104 gulden.

In 1884 schilt hij de wal aan de zuitekante in de grote mate. Per mud 4 gulden.

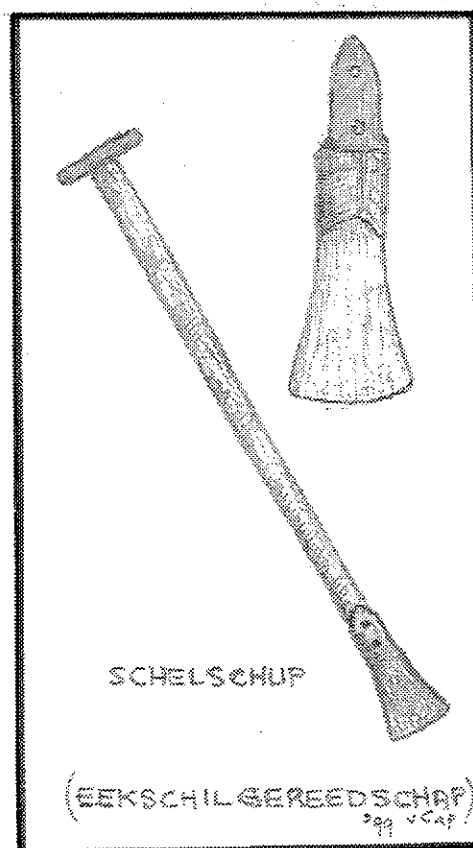
In 1885 daalt de prijs tot 3,25 gulden en hij houdt nog precies bij waar hij schilt.

In 1886 stijgt de prijs weer naar 3.50 gulden en hij schilt 1596 ponden.

In 1888 Mei 28 (zijn handschrift wordt bibberig) beginnen te Schellen in de grote mate aan de noortkante 2048 Ponden 15 Mudde 8 pont (;) per mudde 3,25 gulden (;) 48,93 gulden bij den langen akker dat is er ook bij.

En nu komt het slot: in 1888 wordt verder geschreven in een vrouwelijk handschrift en dit gaat door tot 1909.

Hier eindigt de beschrijving van de rekeningen in het rekeningenboek voor zover het Jan betreft. Jan overleed 21-1-1889.

R. van Goethem.

De koar hef het peerd meer neudig as het peerd de koar

FACE LIFT ('N NIEU ANZEEN)

WOAR IK VOT KOM EN WOAR IK HEN LOOP WEET DE
MEESTE LEU WAL, MEAR WOAR 'T MET MIEJ OP AN GREET?

WEE ZAL 'T ZEGGEN.

'K BIN DUUR DE JOARENHEN: ZO WÖRDEN.

ZO HEANIG AN BIN IK HEELENDALS OFTAKELD.

'K ZAG DER NICH OET EN IK STIKKEN BIEJKAANS.

FOI, WAT MEN KLEUR-EN VEARFPRÖTTTEL EN VOTSMIETGERST
HEBT ZE AL DEE JOAREN OP MIEJ LÖSLOATEN.

LEU DEE ZICH 'N LUK VERTREAN WOLLEN, TRÖKKEN
'N NEUZE VUUR MIEJ OP EN LEUTEN, MIEJ LEENKS LIGGEN.

VROAGER, JOA VROAGER ZAG IK DER: NOG WAL SCHIER OET,
WAS DER NIKS MIS MET MIEJ, MEAR IN LATERE JOAREN?

'T WAS DER KATS BIEJHEN, DAT WAS 'T, ZO KON 'T NICH LANGER.

ZODÖANIG KWAMMEN DE LEU WIER AN 'T NOADEANKEN EN
DAT HEF HÖLPEN.

MOOI DAT ZE MIEJ NOW WIER WILT OPWAARDEREN.

'K WÖRRE TOT OP 'T BOT TOO NOAKEKKEN EN OPPOETST.

HEANKAN KOM IK DAN 'N LUK WIER IN ANZEEN.

NOG EAWEN DAN KAN 'K MIENEN NATUURLYKEN GAANK
GOAN EN ALMAN DEEP EN HELDER IN DE OGEN KIEKEN.

'T GREET NOW DE GOO KAANTE OP.

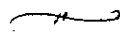
'K ZEE DER AL FROAJ WAT SCHIERDER OET EN 'K VEUL AL
WIER NIEJ LEAWEN IN MIEJ KOMMEN.

WAT ZÖLT DE LEU DER VAN OPKIEKEN AS ZE MIEJ
NOA DE FACE LIFT ZEET.

STILLE EN GENEUGLYK LOOP IK DER TEMET WIER,
VREADIG DUUR BOS EN VEELD.

MIEN 'N ROTNAAM WÖRDT DAN OK NICH MEER BROEKT,
DEN KEUMP GELUKKIG IN 'T VERGETBOOK.

AN DE KEENDER VERTELT DE LEU LATER, EN DEE
KÖNT ZICH HOASTE NICH BEGRIEPE, DAT ZE MIEJ
JOAREN LAANK „BOORNSE STEENKBEKKE“ HEBT NEUMD.

JHAN G.J. KWAST,
BOORN.

ONZE OUDE STEPHANUSKERK NADER BEKEKEN 7

De legende van Christofoor

De voorstelling waarvoor wij vandaag uw aandacht vragen betreft de "beresterke" reus Christofoor (de naam betekent: "Hij die Christus draagt"). Deze Christofoor kwam op een dag op het idee, te gaan naar de machtigste koning ter wereld, teneinde hem te dienen.

De zoektocht van Christofoor bracht hem eerst bij een groot koning waarvan gezegd werd dat hij de machtigste vorst ter aarde was. Hij diende deze koning totdat hem bleek dat deze bang was voor de duivel. Dat was voor Christofoor aanleiding de koning te verlaten en op zoek te gaan naar de duivel die nog groter en machtiger zou zijn. Op zijn zwerftocht door woest gebied zag de reus een aantal ruiters. Eén ruiter, die er bijzonder wild en afschrikwekkend uitzag, vroeg naar zijn reisdoel. Toen deze zei op zoek te zijn naar de duivel om hem zijn diensten aan te bieden, zei de ruiterridder: "Ik ben degene die je zoekt". Christofoor was blij dit te horen en beloofde plechtig hem te zullen dienen tot in lengte van jaren. Maar zie, op een keer bemerkte Christofoor dat ook de duivel niet vrij van angst was. Hij dwong de duivel te zeggen wat daarvan de reden

was, door te dreigen met zijn vertrek. Daarop sprak de duivel: "Er heeft ooit een mens geleefd, Christus genaamd, die men aan een kruis heeft geslagen. Wanneer ik nu het teken van een kruis zie, dan word ik angstig en sla ik op de vlucht". Daarop antwoordde Christofoor: "Dus Christus is groter en machtiger dan jij. Ik heb de grootste heer van de wereld nog steeds niet gevonden. Vaarwel!".

Hij zocht lange tijd, herwaarts en derwaarts gaande, maar hij vond Christus niet. Men raadde hem aan te vasten en te bidden, maar daartoe was hij niet in staat. Lange tijd bleef hij zoeken, tot hij eindelijk een oude kluizenaar vond die hij vroeg naar de wijze waarop hij Christus zou kunnen vinden. De kluizenaar sprak: "Weet je die rivier waar vele

mensen in omkomen wanneer zij hem willen oversteken?". En Christofoor antwoordde: "Ja die weet ik". De kluizenaar vervolgde: "Jij bent groot en sterk, vestig je aan de rivier en draag de mensen, die naar de overzijde willen, over en wacht. En ik hoop voor jou dat Christus zich daar aan je zal openbaren". Toen antwoordde Christofoor: "Daartoe ben ik wel in staat en ik zal hem dienen". Zo trok hij naar de rivier en bouwde zich aan de oever een hut. Hij nam een staf in zijn hand, waarop hij steunde in het water wanneer hij de mensen naar de andere kant overdroeg. En hij wachtte in de slenk van de rivier vele jaren.

Na lange jaren was het op een zeker moment, toen hij zich 's avonds in zijn hut ter ruste had gelegd, alsof er een stem riep: "Christofoor kom naar buiten en zet mij over". Hij stond op en liep naar buiten, maar kon niemand vinden. Hij ging zijn hut weer binnen. En daar hoorde hij de stem voor de tweede maal. Weer ging hij naar buiten en vond niemand. Na verloop van tijd hoorde hij de stem voor de derde maal. Toen hij naar buiten ging trof hij op de oever een kind aan dat hem zeer dringend vroeg hem over te dragen naar de andere oever. Christofoor nam het kind op zijn schouders, greep zijn staf en liep het water van de rivier in. Maar zie, het water steeg hoger en hoger en het kind werd als lood zo zwaar. Hoe verder Christofoor voortschreed, hoe hoger het water en hoe zwaarder woog hem het kind op zijn schouders. Zo zelfs, dat hij in grote angst geraakte en zelfs vreesde te zullen verdrinken. Nadat hij met grote moeite en krachtsinspanning door het water was voortgeschreden zette hij het kind op de grond van de andere oever en sprak: "Je hebt mij in zeer groot gevaar gebracht, je hebt zo zwaar op mijn schouders gewogen. Als ik alle last van de wereld gedragen zou hebben, het zou niet zwaarder geweest zijn dan dit". Het kind antwoordde hem: "Dit moet je niet verbazen Christofoor. Want je hebt meer dan de wereld op je schouders getorst. Je hebt Hem gedragen, die hemel en aarde heeft geschapen en Hem die de zonden der wereld draagt. Want weet dit, Ik ben Christus, die jij in deze arbeid hebt gediend en opdat je zult zien dat Ik de waarheid spreek, zo neem je staf en plant hem naast je hut in de aarde, zodra je weer aan de andere oever bent teruggekeerd. Hij zal morgen bloeien en vrucht dragen". En met deze woorden verdween het kind uit zijn gezicht. Christofoor echter, ging heen en plantte zijn staf in de aarde. En toen hij de volgende morgen opstond, zie, de staf droeg bladeren en vruchten.

De muurschildering is helaas te vaag om hier af te beelden, maar ik geef u er toch een beschrijving van: *Christofoor met in zijn handen een boomstam met groene bladeren in de top. Op zijn rechterschouder het kind. De kluizenaar die Christofoor heeft bekeerd vinden we op de muurdam, rechts van het blindvenster. In zijn rechterhand een gele lantaarn.* In de gravure zijn dezelfde elementen te herkennen.

A.A. ten Kate.

Gedeuld is n slöttel vuur n hemmel

ZO WAS'T, ZO IS 'T

Het kantoorgebouw van Spanjaard aan de Stationsstraat werd in 1902 gebouwd. Hierop aansluitend stond een magazijn, zodat de klanten direct de producten konden bekijken. De benedenvloer van het magazijn was op laadhoogte gebouwd zodat verladingen in vrachtautos gemakkelijk konden plaatsvinden. Dit magazijn gedeelte is in 1995 afgebroken. Het kantoor is toen iets verlengd waarmee de oostgevel werd verfraaid en in symmetrie werd gebracht met de westgevel. Op het vrijgekomen terrein is door de Woningbouwvereniging een huurcomplex gebouwd met 19 appartementen met de voorgevel langs de Gé van Rielstraat.

OVERIJSSSELCOLLECTIE OBD NIJVERDAL

(OBD = Overijsselse Bibliotheek Dienst)

U houdt zich bezig met lokale historie en/of genealogie? Dan is het gemakkelijk om te weten dat u veel informatie gratis kunt lenen bij de Overijsselcollectie van de OBD. U kunt er terecht voor vragen als:

- o Welke romans, verhalen en gedichten spelen zich af in uw woonplaats en omgeving? In de catalogus "Overijssel in verhalen" staat een uitgebreide titellijst met plaatsnaam-aanduiding. Een lijst met poëzie verschijnt eind 1999.
- o Welke genealogische informatie is er gepubliceerd over bepaalde families? Genealogiën van Overijsselse families worden zo compleet mogelijk verzameld.
- o Het jaar 2000 geeft aanleiding tot historische terugblikken. Welke plaatselijke gebeurtenissen hebben ooit de krant gehaald? De OBD beschikt over een groot aantal kranten in origineel of op microfiche.
- o In een oude akte staan onbekende woorden. Wat is de betekenis? De OBD beschikt over het Middelnederlands Woordenboek (11 delen, periode 1200-1600) en het Woordenboek der Nederlandsche Taal (27 delen, periode 1500-1850).
- o Wat is er de afgelopen jaren gepubliceerd over de onderwerpen waarin u geïnteresseerd bent? Dankzij de aansluiting op landelijke catalogi kan een zoekactie worden gedaan in de catalogi van Nederlands grote openbare, wetenschappelijke en speciale bibliotheken. In deze catalogi vindt u ook verwijzingen naar rapporten, onderzoeksverslagen, overheidspublicaties en tijdschriftartikelen. Dit is slechts een greep uit de vele mogelijkheden. Een volledige beschrijving van de Overijssel Collectie vindt u verderop in dit verhaal.

Wilt u materiaal lenen, dan kan dat via de openbare bibliotheek in uw woonplaats. De meeste Overijsselse openbare bibliotheken hebben een geautomatiseerde catalogus waarin u de gewenste titels kunt opzoeken en aanvragen. Binnen circa een week kunt u het gevraagde dan in uw eigen bibliotheek afhalen. Heeft u Internet? Dan kunt u de catalogus ook thuis raadplegen (www.obd.nl). Het aanvragen en lenen loopt nog wel via de bibliotheek. Internetbezitters willen wij tevens wijzen op een andere optie op de genoemde site, n.l. het stellen van vragen via e-mail (info@obd.nl). Bijzondere, omvangrijke en kostbare materialen worden niet uitgeleend. U kunt deze inzien in de leeszaal van de Overijsselse Bibliotheek Dienst, van Alphenstraat 11, 7440 AE Nijverdal. De openingstijden zijn van maandag tot en met vrijdag van 9.00 uur tot 17.00 uur. Maakt u van te voren even een afspraak.

Inlichtingen: Tonny Peters (bibliothecaris), tel. 0548-634444, fax 0548-191156,
e-mail: tonny.peters@obd.nl

Wat vindt u in de Overijsselcollectie? **Boeken:** van de ooit in druk verschenen uitgaven betreffende Overijsselse onderwerpen is circa 95% in de Overijssel Collectie aanwezig. Naast boeken zijn er ook rapporten, (jaar-)verslagen, scripties en brochures. **Kranten:** in originele staat zijn o.a. aanwezig, de Tubantia (Enschedese editie) vanaf 1868, de Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant (met enkele hiaten) van 1815 tot 1939. Daarnaast zijn (gedeelten van) kranten te bekijken op microfiche (o.a. Nieuwe Hengelosche Courant, Twentsch Zondagsblad, Dagblad van het Oosten). Een complete lijst van aanwezige kranten zal binnenkort verschijnen op Internet.

Tijdschriften: naast vrijwel alle tijdschriften van de Overijsselse historische verenigingen, zijn er vele oude jaargangen van b.v. Eigen Haard, Katholieke Illustratie, Panorama en het zeer zeldzame Drents-Overijsselse tijdschrift, uit de jaren 20 en 30, "Van Eigen Erf". Historische kaarten: circa 125 representatieve Overijsselse kaarten uit elke periode van 1500 tot heden. Ook toeristische kaarten worden verzameld. Portretten: van ongeveer 100 bekende Overijsselaars uit vorige eeuwen zijn gravures of lithografiën aanwezig. Grammofoonplaten en cd's van regionale artiesten. Romans, verhalen en gedichten die zich geheel of gedeeltelijk afspelen in Overijssel of die een Overijssels onderwerp betreffen. In de publicatie "Verhalen in Overijssel" (verkrijgbaar bij de OBD) staan de romans en verhalen vermeld met korte annotatie en plaatsaanduiding. Genealogie: alle standaardwerken en tijdschriften op het gebied van genealogie en heraldiek zijn aanwezig (o.a. Gens Nostra, Nederlandsche Leeuw, Nederlands Adelsboek, Nederlands Patriciaat, De Navorscher, Armorial Général, Nederlands Repertorium van Familienamen etc.). Daarnaast zijn circa 500 afzonderlijke publicaties betreffende Overijsselse families beschikbaar.

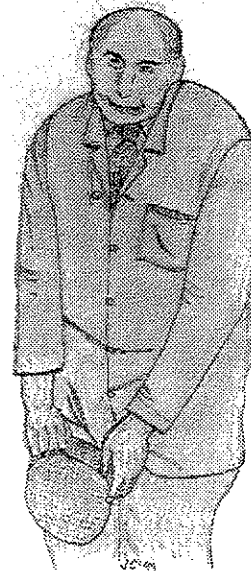
Maak gebruik van deze rijke bron!!!

Tonny Peters.

IN DE TEXTIEL

*Met zijn pet
in de hand
sprak
de knecht
zo hij
al spreken mocht
altijd
met werkwoorden.*

Lejo van Kuijeren.

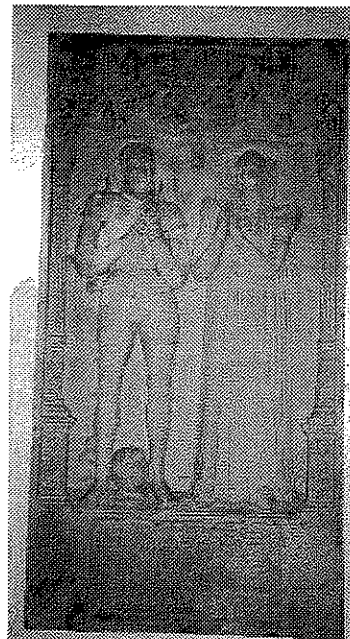
Het leaven is n wosselen, met aanderen en met oezölf

EXCURSIEREIS OSNABRUCKERLAND

Zaterdag 29 mei j.l. was het weer zo ver. Ons jaarlijkse reisje; dit keer naar het Osnabrückerland. Begunstigd door zonnig weer reden we, in een goed gevulde bus, naar Schledenhausen. Vooral het laatste deel van de route ging door een prachtig landschap.

In de St. Laurentius-Kirche in Schledenhausen gaf de pastor uitleg over kerk en interieur. Hij was zeer enthousiast en had nog veel meer willen vertellen, maar onze tijd was beperkt, we hadden een andere afspraak. Rond half elf werden we verwacht bij kasteel de Schelenburg, waarvan de vroegere bewoners, van het geslacht Von Schele, zo'n grote invloed hebben gehad op de geschiedenis van Borne. We dronken er in de "Schloszkeller" koffie met door de familie zelf gemaakt gebak, dat was zeer lekker!

Grafsteen uit het kerkje van Sledenhausen van Jasper Schele, broer van Sweder Schele van Weleveld.

Het kasteel De Schelenburg zoals het er thans uit ziet.

De burcht zelf was helaas niet te bezichtigen, maar wel de bijbehorende watermolen waar, beneden langs het water, veel prachtige planten groeien. In de omgeving groeiden ouderwetse graansoorten waaronder spelt (?). Soorten die bij ons helaas steeds zeldzamer worden...

De prachtige vakwerkwatermolen bij het kasteel.

Na het verlaten van de Schelenburg hadden we een mooie tocht door het Wiehengebirge, met veel vakwerkboer-

derijen en kregen we in Bad Essen een uitstekend maal in Kurhotel Höger. Dit mooie plaatsje heeft, net als Bad Bentheim, een Thermalbad.

Naast een rondleiding langs o.a. de Meierhof en de Kerkhofburcht, brachten we nog een bezoek aan de St. Nicolai-Kirche. Daarna hebben we dankbaar genoten (het was inmiddels zeer warm geworden) van lekkere verfrissingen op een gezellig terras, waarna we tevreden huiswaarts gingen.

De St. Nikolai-Kirche in Bad Essen.

Onderweg naar huis kwamen we o.a. langs de plaats waar Varus, de Romeinse stadhouder /veldheer, nabij het plaatsje Kalkreise (niet ver van Osnabrück in het Teutoburgerwoud) door de Germanen vernietigend werd verslagen; dat was in het jaar 9 na Christus. Thans is men op deze plaats bezig met opgravingen waarbij heel interessante voorwerpen worden gevonden.

Het was weer "ouderwets" gezellig; de thuisblijvers hebben veel gemist!!!

A.J.G. Linthorst-Gruppen.

ARCHIEFSPROKKELS...

Een rekening betreffende het Meestershuis en de Wheeme (=pastorie; ook wel predikantenhuis genoemd) trof ik aan in het Rijksarchief in Zwolle (277.1.1/369). De rekening is helaas niet gedateerd.

Uittreksel uit de laedste Kerkenrekeninge wat tot de vloer en weme voor kosten gedaan zijn.

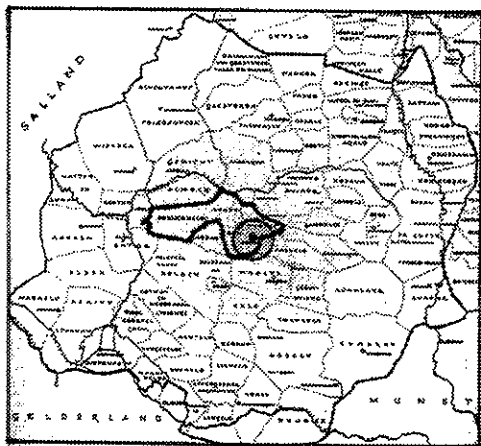
<i>Voor knieren aan de blinden</i>	<i>fl. 3, 19, -</i>
<i>Aen de Timmerman aen arbeidsloon voor het maken van de blinden</i>	<i>fl. 27, 18, -</i>
<i>Voor planken en nagels tot de vloer in de Weme en een vloer in de meestershuys te samen</i>	<i>fl. 54, 5, -</i>
<i>Voor 400 baksteen</i>	<i>fl. 3, , -</i>
<i>Nog voor nagels aan de vloer in de Weme en an Meestershuys</i>	<i>fl. 2, 9, -</i>
<i>Voor het leggen van de Riggels onder de vloer inde Weme en an de Meestershuys</i>	<i>fl. 3, -, -</i>
<i>Aen de Timmerman voor het leggen van de plankenvloer in de Weme en aen 't Meestershuys, aen arbeidsloon en planken samen</i>	<i>fl. 33, 3, 4</i>
<i>Aen de Smit voor 200 Dengels in de vloer aen de Weme en Meestershuys</i>	<i>fl. 4, 9, 10</i>
<i>Aen de Metselaar voor het leggen van de Haertstede in de Weme en in Meestershuys betaald</i>	<i>fl. 1, 2, -</i>
<i>Aen nagels in de blinden</i>	<i>fl. 2, 10, 8</i>
<i>Aen de Smit voor de sluitinge aen de blinden in de Weme als andersins</i>	<i>fl. 2, 17, 8</i>
<i>Aen de metselaar met zijn knecht voor 3 daegen floerens voor de Weme</i>	<i>fl. 3, 9, -</i>
	<i>-----</i>
	<i>fl. 142, 10, 14</i>

G.A.B. Nijhuis.

BORNE IN DE JAREN TWINTIG 1

In het jaar 1922 werd in Borne de "Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer" opgericht, de "V. V." BORNE. Het bestuur bestond uit de heren J. Over Sr., voorzitter; P. Hoppe, secretaris; A. Groothengel Jz., penningmeester; A.C. Meijling, lid en R. Eekman, lid. De heren werkten hard en zo kon er reeds rond 1923 een boekje verschijnen met de titel: **Geïllustreerde Gids voor de Gemeente Borne**, met als ondertitel: *Borne, Bornerbroek, Hertme, Zenderen, met uitvoerig beschreven wandelingen, rijwiel- en autotochten in de omgeving, wandelkaart enz.* Het boekje werd (uiteraard) gedrukt bij J. Over en zoon te Borne.

Na ruim twee pagina's met tekst over Twente schrijft men het volgende over Borne: *De gemeente BORNE bestaat uit het dorp van dien naam en uit de buurtschappen Zenderen, Hertme en Bornerbroek; zij vormt het geografisch middelpunt van Twente en het is dan ook*

voor dit typisch Twentsche dorp, waarvoor wij in dezen gids uwe aandacht vragen. Juist door zijn centrale ligging is Borne als vacatieverblijf en uitgangspunt van tochten zoo uitnemend geschikt. Dank zij de fiets- en wandelpaden zijn de mooiste plekjes in Twente snel en gemakkelijk te bereiken. Maar ook voor hen, die minder vlug ter been, aan een rustig verblijf de voorkeur geven, zal de liefelijke omgeving van het dorp, een wandeling door de vruchtbare esschen en langs de bloemrijke wegen, ruime voldoening schenken.

Hiernaast: *Borne, centraal in Twente...*

Tot zover is er, afgezien van de vele beperkingen door de ons thans omringende snelwegen en de, door milieu-aantasting, teruggelopen flora en fauna, nog veel actueels in deze tekst. Dan gaat men verder met de beschrijving van het dorp. Hier merkt men toch wel erg veel veranderingen op, leest u mee:

Borne wordt in het jaar 1206 voor het eerst vermeld als Burgunde in de acte van Dirk, Bisschop van Utrecht. Het is een plaatske met een roemloos verleden; de huizen staan er, als door een reuzenhand gestrooid, kris kras door elkander. Op de Markt, op den Brink en rondom de Ned. Herv. Kerk is dit nog duidelijk te zien; tusschen de moderne gebouwen, die de oude langzamerhand verdringen, vallen enkele voorvaderlijke huizingen met hun doorbalkte muren en hun wijde "niendeuren" onmiddellijk in het oog. Op eischen van hygiene is bij den bouw weinig gelet; groot zijn ze, maar donker en ongezond; ook architectonisch schoon is maar zelden te vinden; zwaar zijn ze en degelijk, als onze voorvaderen en voor eeuwen gebouwd.

Van het hier geschetste beeld is in ons dorp helaas niet zo veel meer te vinden. Hoewel de verbeterde hygiënische omstandigheden gelukkig veel aan de volksgezondheid hebben bijgedragen, missen we thans de stoere oude boerderijachtige behuizingen met hun vakwerk muren en hun mooie niendeuren wel erg. Wat we tegenwoordig aan het fraaie pittoreske aanzien van zo'n oude bebouwing zo waarderen, is helaas vrijwel uit Borne verdwenen. Maar, laten we ons met de verdere tekst in het boekje bezighouden:

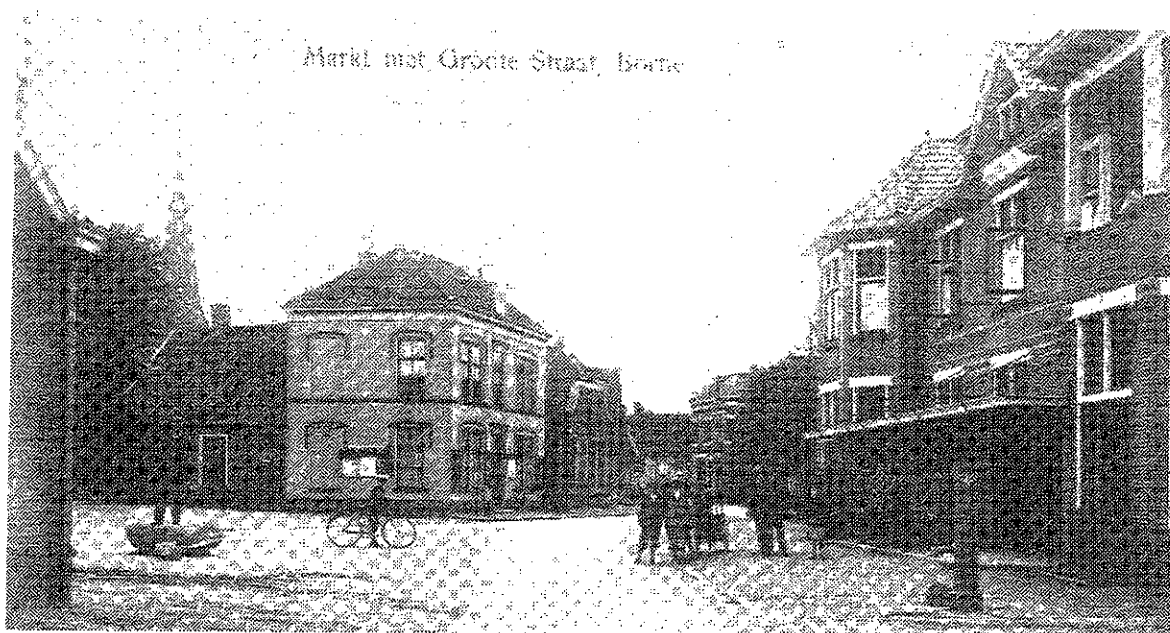
...huizen als door een reuzenhand gestrooid..., hier de A. ten Catestraat.

De markt (nu het Dorsetplein) vormde het centrum van het dorp; daar kwam men te zamen, daar werden de oorlogsberichten voorgelezen, daar stopte de postkoets voor het logement (De Keizerskroon), daar werd de politiek behandeld; in één woord, daar concentreerde zich het geheele dorpsleven.

Deze markt stelle men zich evenwel anders voor dan zij er nu uitziet. Waar zich thans een goed bestraat plein bevindt met riolering, strekte zich vroeger een zandvlakte uit, door een diepe goot doorsneden, die de ongerechtigheden van de samenleving naar de beek spoelde. Een statige linde, sinds lang verdwenen, overschaduwde den grooten steen, een massief zwerfblok, de speelplaats van de Bornsche jeugd, maar tegelijk een aanstoot voor de marktbewoners; want onder dien lindeboom vonden landlopers en dieven bij dien steen een rustplaats voor de nacht. Tot eenige omwonenden het initiatief namen en den kolos in het nachtelijke uur een eerlijke begrafenis bereidden.

Het nageslacht heeft er evenwel anders over gedacht. Men vond het jammer deze grijzen getuige van den ijstijd voor altijd aan het oog te onttrekken en thans, na ruim een eeuw in de aarde te hebben gerust, heeft het gemeentebestuur van Borne den "kei" weer doen opgraven en geplaatst op het midden der markt, waar hij staat als symbool van gehechtheid van ons dorp aan onze Vorstin, ter herinnering aan haar 25-jarig regeeringsjubileum.

Ook het aanzien van de oude markt, het tegenwoordige Dorsetplein, is de laatste jaren in ongunstige zin gewijzigd. Het plein, thans in de volksmond aangeduid als "Het Rode plein", is geen doorgangspunt meer in het dorp en de beperkende verkeersmaatregelen, maar vooral de te moderne en te volumineuze bebouwing hebben het aanzien zeer geschaad. Ook het eertijds zo karakteristieke gebouw De Keizerskroon heeft door moderne aanpassingen aan de gevel, veel van haar oorspronkelijke charme verloren. En "De Kei"? Waar is de kei gebleven? Het nageslacht is er blijkbaar weer anders over gaan denken. Lange tijd sierde de steen de tuin van het voormalige notarishuis dat in 1993 werd afgebroken. Daarna is de steen aan onze waarneming onttrokken. Wat zou het toch mooi zijn hem weer in volle glorie op het Dorsetplein te kunnen aanschouwen!!

Markt met Grote Straat, Boorn
De Markt, thans Dorsetplein, in vroeger jaren met links de kei die toen al niet meer door de statige linde werd overschaduwd...

In een volgende aflevering zullen we de teksten in het boekje verder bekijken.

Chroniqueur.

ARCHIEFSPROKKELS...

Een rekening betreffende de Oude Kerk en de Wheeme (=pastorie; ook wel predikantenhuis genoemd) trof ik aan in het Rijksarchief in Zwolle (277.1.1/369).

Rekening van 24 oktober 1794

<i>Aan de GlazeMaker B. Meijer</i>	<i>fl. 19, 4, -</i>
<i>Aan G. ten Wolthius voor 3700 stenen</i>	<i>fl. 18, 10, -</i>
<i>Aan A. Bussemaker voor planken enz</i>	<i>fl. 8, 1, 8</i>
<i>Aan Zwier Smit 37,3,- daarop bet(aald) 13,2,-(1794)</i>	<i>fl. 24, 1, -</i>
<i>Aan H. Mulder</i>	<i>fl. 17, 14, 6</i>
<i>Nog aan H. Mulder besteed in de wheeme</i>	<i>fl. 30, -, -</i>
<i>Nog een Rekentje van H. Mulder</i>	<i>fl. -, 11, -</i>
<i>Aan Jan de Meijer</i>	<i>fl. 10, 11, -</i>
<i>Aan de Erfgenamen van H. Nijkamp interesse tot St. Martiny 1793</i>	<i>fl. 30, -, -</i>
<i>Nog voor planken van de zaagmoole</i>	<i>fl. 41, 7, -</i>
	<i>-----</i>
	<i>fl. 199,19,14</i>

G.A.B. Nijhuis.

MONUMENT 10

Dit mooie oude gebouw is "t Kloempmakershoes" dat staat aan de ingang van de Meijershof nabij erva Mösselboer. Het is genummerd Meijershof 2. Het gebouw is van oorsprong een boerderij en heeft lange tijd als woning/klompemakerswerkplaats gediend. De bouwer kennen we niet, maar de boerderij is van oorsprong vrij oud en bevat 17^e eeuwse onderdelen. Voor een deel is het 19^e eeuw. In 1977 is het geheel gerestaureerd en intern omgebouwd tot een modern woonhuis. Daarbij is het oorspronkelijke gebintwerk gelukkig behouden gebleven.

Het gebouw is in baksteen opgetrokken en gedekt met holle pannen met een geknikt zadeldak. Dit alles bij nokhoogte van 8,5 m en een goothoogte van 2,2 m. Als geheel past dit slank aandoende gebouw prachtig in deze landelijke en historische hoek van het oude Borne.

n Eenen stuuwer op n anderen bouwt t hoes

UIT DE FAMILIEKRONIEK WOOLDERINK 2

Nadere algemene, voor Twente belangrijke, gegevens uit de familiechroniek van Woolderink worden in deze artikelenserie behandeld. Thans wordt het hofhorige bodegoed besproken.

Het Woolderink, hofhorig bodegoed onder de Hof Delden.

Een aantal van de hofhorige boerderijen in Twente, heeft een speciale functie in het plaatselijk bestuur. Dit zijn de bodegoederen die horen onder de zes Hoven in Twente. Namelijk:

Onder de **Hof te Ootmarsum** horen zes bodegoederen, t.w.:

Bode in Oud Ootmarsum, Bode in Noorddeurningen, Bode in Reutum, Maathuis en Brunninkhuis in Hezingen en Alferdink in Emlichheim.

Onder de **Hof te Oldenzaal** horen vijf bodegoederen t.w.:

Spelemerink en Mekkelholt in Lonneker, Stegeman in Lemselo, Siemerink in Berghuizen en Leusink in Losser.

Onder de **Hof te Goor** behoren vijf bodegoederen t.w.:

Reef in Kerspel Goor, Effink te Enter, Jacopink in Notter, Schulte in Herike en Lambertink in Holten.

Onder de **Hof te Delden** behoren vier bodegoederen t.w.:

Brinkkate en Kelin Pierik/Bode/ in de Deldeneres, Smedink in Groot Driene en Woolderink in Rectum.

Onder de **Hof te Wiene** behoren drie bodegoederen t.w.:

Wernink in Wiene, Eskink/de Bode/ in Markelo en De Keurst in Ypelo

Onder de **Hof te Borne** behoren drie bodegoederen t.w.:

De Weele en Morsel in Zenderen en Wildijk in Hertme.

De bodegoederen liggen verspreid over de buurtschappen en de bewoners moeten berichten overbrengen in opdracht van de bisschop, de hofmeijer of de landrentmeester. Dat kunnen b.v. brieven van de bisschop aan de hofmeijer zijn, maar ook mondelinge boodschappen over besmettelijke ziekten die in aantocht zijn of iets dergelijks. Ook moeten ze hofhorigen oproepen om voor het hofgericht te verschijnen als deze aangeklaagd zijn voor strafbare feiten of als ze b.v. een geschil hebben met burenen over het gebruik van grond of het eigendom van vee. Kortom op het bodegoed lag een taakplicht die momenteel tot het werk van een gerechtsdeurwaarder wordt gerekend.

Er zijn ook aanwijzingen dat de bewoners van bodegoederen moesten helpen bij het innen van belastingen. Zo legt in 1475 bisschop David van Bourgondië een schatting (belasting) op van 2 schild aan de gewaarde volle erven en van 1 schild aan de ongewaarde katers (katersteden). Naast de ridders (dienstmannen) zijn ook de hofmeijers en bodegoederen vrijgesteld van deze schatting. Bij de buurtschap Recdam (Rectum) komt het erve Woolderink voor als bodeguet (bodegoed), wordt aangeslagen voor 2 schild, maar heeft het bedrag niet voldaan.

Erve Woolderink te Rectum.

Interessant is dat we in dit schattingsregister tevens de eerste persoon tegenkomen die de naam Woolderink (in een oudere schrijfwijze) draagt. Dat Kate in Ypelo, wordt aangeslagen voor 1 schild. Er wordt vermeld dat de bewoner pauper (armlastig) is. Tenslotte blijkt er toch betaald te worden aan Johan Wolderking. Deze is blijkbaar bij de inning behulpzaam geweest. Er zijn veel meer erven die niet kunnen of willen betalen. Bij veel boerderijen staat “penden”, hetgeen betekent dat er een pand genomen wordt en daarna publiek verkocht om de schatting te voldoen. De richter van Enschede vermeldt bij de bodegoederen Smedink (Groot Driene), Spelemerink (Lonneker) en Mekkelholt (Lonneker) “moet pendan”, hetgeen betekent dat ze moesten helpen met het uitpenden van de wanbetalers. Bij deze laatsten staat vermeld “sal men pendan”.

Het *hofrecht van 1546* vermeldt niets over bodegoederen. Wel de *Ordre en redres* van 1662. Er wordt aangegeven wat men in de administratie heeft gevonden over de aard en de plichten van de bodegoederen. Eerst wordt gezegd dat de bodegoederen zich bevinden onder de verschillende hoven in Twente. Dan, dat ze, net als andere horigen, erfwinning, versterf etc. verschuldigd zijn. Maar ze doen geen andere diensten als *wat ze kunnen drijven* (bijvoorbeeld varkens en ganzen) *of kunnen dragen*. Dit in tegenstelling tot de andere hofhorigen die wagen diensten moesten verrichten en b.v. rogge naar de markt in Deventer of Zwolle brengen. Hieruit kan men opmaken dat er routes waren van de ene bode naar de volgende om mondelinge boodschappen, brieven of kleine dingen door te geven.

In tegenstelling tot wagen diensten die, afhankelijk van de grootte van de boerderij, eens per week, per twee weken of per maand verricht moesten worden, moesten de boden *zo vaak als de Heer het zal believen hun taak volbrengen*. Vervolgens worden deze verplichtingen in de *Ordre en redres* getaxeerd op een bepaalde waarde in geld en er wordt daarna bepaald, dat deze verpacht zullen worden als ze weigeren met de taxaties akkoord te gaan. Woolderink in Rectum heeft steeds de taxatie in wisselende bedragen geaccepteerd.

Tot zover het hofhorige bodegoed.

H.A.M. Woolderink.

STADSWACHTEN IN BORNE

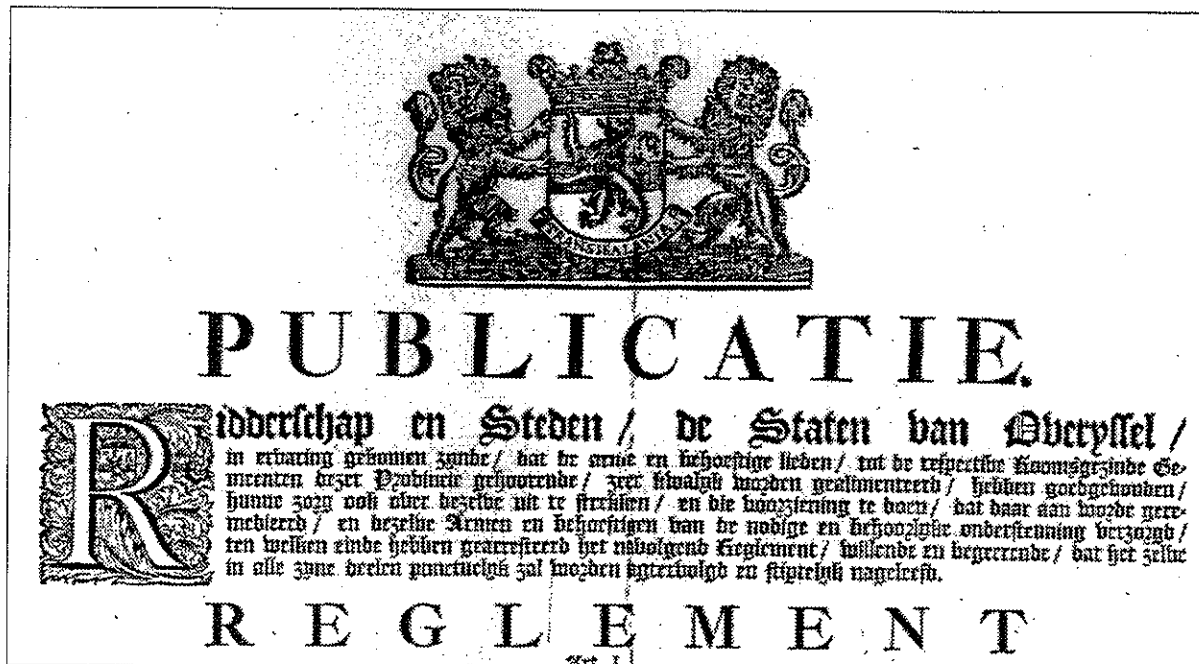
Via de krant werden de Bornse ingezetenen kort geleden op de hoogte gebracht van het feit dat per 1 februari 1999 stadswachten zullen worden ingezet. Een veiligheids voorzorg. De bevolking heeft aangegeven zich onveilig te voelen. Men wil toezicht en is bang voor asociaal gedrag van jongeren in de vorm van criminaliteit, het toebrengen van schade, vernieling van b.v. verlichting e.d. De aanstelling van stadswachten is mogelijk gemaakt door de stichting Private en Publieke Veiligheidszorg. Het betreft hier, als stadswachten, de dames Viola Bielicka en Marieke Wissink. Zij worden uitgerust met een G.S.M. en staan daarmee in directe verbinding met de plaatselijke politie. Ze zijn herkenbaar aan een speciaal uniform.

De functie van stadswacht is minder bijzonder voor Borne dan men misschien zal denken. Stadswachten (dorpswachten) bestaan al eeuwen lang. Gaan we terug tot het begin van de 18^e eeuw dan zien we al stadswachters in de gemeente Borne. In een ongedateerd archiefstuk wordt aangegeven dat op wacht staan niet altijd even plezierig is: "...en vele krijgshuyden die op wacht stonden en anders, die ooren, vingeren, voeten vervroren...".

Op 14 juni 1724 is een plakkaat uitgegeven getiteld "Reglement van de Staten van Overijssel". Dit reglement bevat 10 artikelen tegen *bedelaars, vagebonden, lediggangers, heerloze knegten, gewaande heidenen en diergelijk schuim van volk.*

Art. VI: *schojers, vagebonden en andere dewelke de ingesetenen met woorden, dreigementen van slaan, branden ofte anders iets mochten ondernemen of te pressen sullen (soodoenlijk) bij de gedreigde ende van hare familie alleen ofte met behulp van nabuiren en andere voort worden gestraft enz. en met klokkenslag vervolgd en aan den lijve gestraft worden..*

Art. VIII: *De armenjagers welk door de Goetheren of Kerspelen gerechten aangesteld zijn; de nodige assistentie verlenen tot uitvoering van de orders.*

Voorbeeld van de kop van een door De Staten van Overijssel gepubliceerd Reglement.

Op 6 dec. 1736 werd door de plaatselijke Goetheren in het Kerspel Borne een armenjager aangesteld, n.l. Hendrik Annink. Er werd van hem verwacht in het dorp te wonen. De functie armenjager had niets te maken met het jagen op arme mensen. Integendeel, het betrof jacht maken op vagebonden en plundersaars. Hij moest dit rapporteren aan de Goetheren. De armenjager werd ook wel "Rode Roede" genoemd vanwege de rode staf die hij bij zich had (een G.S.M. bestond nog niet). Hij was gekleed in uniform; een blauwe rok met lange rode opslag, met tinnen knopen en een hoed met wit boordsel. Voor zijn dienst ontving hij fl. 65,00 'sjaars. De Goetheren vonden dat wel een beetje veel en brachten het later terug tot fl. 40,00 'sjaars. Voornoemd persoon bleef in dienst tot 1778 en werd opgevolgd door Hendrik Hilbrink.

De tijd van Bataafse Vrijheid en het oprichten van een Bataafs legioen is een tijd van vele oorlogen. Oostenrijk verslaat het Franse leger. Het gezag in de zuidelijke landen wordt hersteld. Gelderland en Overijssel hebben slechts voor 2 jaar toegestemd in de 25-jarige oorlogsbegroting. In 1795 wordt het land door de Fransen bezet, in februari ook ons gewest. Dit is aanleiding tot de oprichting van "De Bataafse Burgerwacht" in het gericht Borne in 1796. Men is voor werving bij alle bewoners van het dorp Borne langs gegaan. Van de 110 personen die in aanmerking kwamen hebben 45 met het zetten van een kruisje getekend. Een enkele keer zelfs meer dan een per gezin! In Bornerbroek tekenden 10 van de 85 personen in Hertme 30 van 35! In Zenderen tekenden 106 van de 142 personen. Allen met een kruisje want ze waren de schrijfkunst niet machtig.

In 1830 werden meer armenjagers aangesteld. Vreemdelingen die zich vertoonden kwamen van over de grens, waarschijnlijk als gevolg van de opstand in België en Brabant. Ook via Duitsland kwamen ze de grens over. Opnieuw werden daarom wachten aangesteld, 2 dagwachten en 2 nachtwachten. Zij kregen de opdracht om goed op te letten, want er werden nogal wat vagebonden waargenomen en men had last van vele diefstallen. *"Met de klok van elf uren zal de wacht met een klep rondgaan vanaf de Weerseloschestraat enz., langs de school, de Markt tot de Potkampsbrug.* Men moest regelmatig de uren met een klep slaan en daarbij het uur aangeven; 1 uur 1 maal kleppen, 2 uur 2 maal kleppen enz.

Het is intussen 14 jan. 1855, de gemeenten worden zelfstandiger. Burgemeester en Wethouders maken bekend, volgens besluit van de Raad en Gedeputeerde Staten van Overijssel, dat wachten zouden worden aangesteld. Uit ieder huisgezin moest één man dienst doen als wacht uitgerust met een piek. Een kapitein zou worden benoemd door de Raad van de gemeente voor het adviseren in het regelen van de wacht. De opdracht was: handhaving van de orde, veiligheid en rust onder de ingezetenen. Een en ander werd geregeld in 20 artikelen. Zo mochten zij tijdens de wacht o.a. geen tabak roken of sterke drank gebruiken. De artikelen waren ondertekend door Burgemeester J. Bussemaker Bz. en Wethouder H.J. Boekman.

Hiernaast nachtwaker Kieft'n Bram.

Naderhand werden nog verschillende wachters genoemd w.o. J. Hilbrink. De laatste wachter was Kieft'n Bram, hij werd in 1921 benoemd. Luidruchtig liep hij altijd met zijn stok door Borne, tot iets voorbij de molen van Veldhof (de molenstomp staat nog aan de oostzijde van de Grotestraat richting Hengelo).

Na dit overzicht van stadswachten van bijna twee eeuwen, kunnen we constateren dat het criminele gedrag door de eeuwen heen altijd wel zal hebben bestaan. De aanstelling van de nieuwe wachters zal goed zijn voor de rust van de inwoners van Borne...

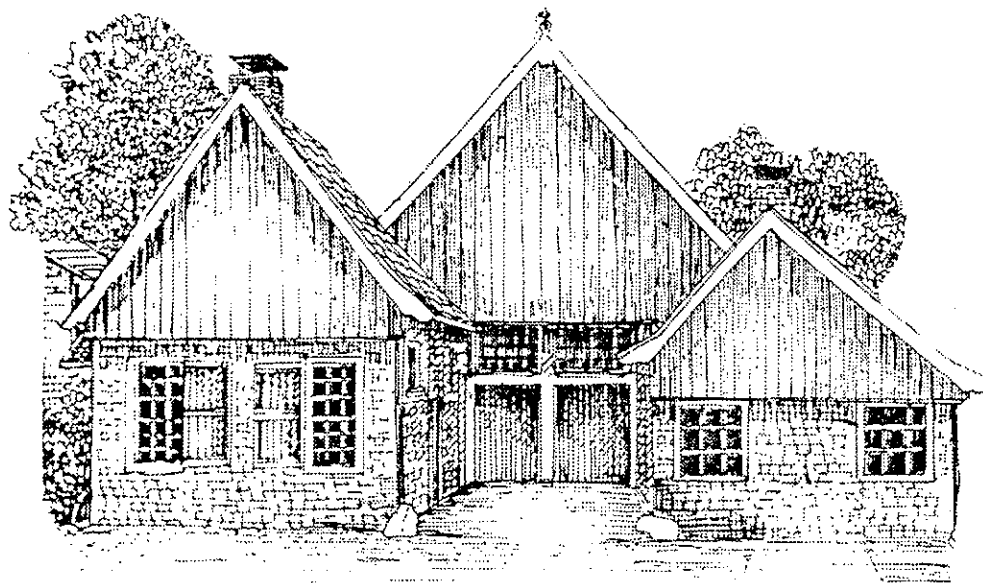
M.G.E. van Harten-Fransen.

Literatuur:

1. Reglement van de Staten Overijssel 1724, pag. 146.
2. Reglement van de Bataafse gewapende Burgerwacht 1796.
3. Gemeenteverordening uit 1855.
4. M.G.E. van Harten-Fransen, Grepen uit de historie van Borne Deel. I
5. Bornse Courant, diverse artikelen.
6. Gemeenteverslagen Borne, verslag 21 jan. 1999.

DE KLOPPEN EN DE KLOPJESWONINGEN

Het complex aan de Koppelsbrink in Borne bestaat uit twee woongedeelten, een "bedrijfsgedeelte" en twee endkamers. Het gaat hier om een zogenaamde Akkerburgerwoning, een woningtype uit de tijd van de armoede. Twee gezinnen maakten gebruik van één deel met een varkens- en koeienstal. Meestal bevond zich in de werkruimte een lager gelegen weefkamer, waarin een weefgetouw. De mannen weefden er hun producten, die werden afgenomen door handelaars of fabrikeurs. De "Klopjeswoningen" dateren deels uit de zeventiende en deels uit de achttiende eeuw. In die tijd woonden er 12 fabrikeurs in Borne.

De grote endkamer, met de gevelsteen, is waarschijnlijk specifiek gebouwd voor een klop gelet op de eigen ingang en een eigen secreet. Aan deze vrouwen dankt het complex haar naam. "Klopjes zijn vrouwen die een onge-

huwd leven leiden, gedeeltelijk omdat zij dit leven hebben gekozen, gedeeltelijk omdat het gewone kloosterleven voor haar onmogelijk was in het land en in de tijd waarin zij leefden".

De beweging is rond 1500 in Vlaanderen ontstaan. Hun aanduiding komt van het Latijnse **caeli pulsatrices**: "zij die bij de hemel aankloppen". In de kerkelijke boeken komen ze voor als "Geestelijke dochters" en onder vele andere namen. De aanduiding **beguta**, later vervormd tot "begijn" is algemeen bekend. De beweging krijgt vooral aanhang in gebieden waar de hervorming de rooms-katholieke kerk in een minderheidspositie drong. De verspreiding is dan over het hele land bij duizenden te tellen, zoals in Leiden, Workum en Haarlem. In Twente blijven ze het langst bekend.

De taak van de vrouwen is: het geven van godsdienstlessen, stervensbegeleiding (in 1759 kostte een dergelijke begeleiding fl. 12,00 per geval), hosties bakken, beelden restaureren of werken als huishoudster bij de plaatselijke pastoor. Jezuiten noemden hen "speurhonden naar wankelmoedigen en afgedwaalden". Dat klopjes een belofte aflegden is vanzelfsprekend, ook al wijkt de eis tot gehoorzaamheid aan de plaatselijke priester niet af van de eis tot gehoorzaamheid van elke parochiaan. Hoewel er extra nadruk werd gelegd op de belofte van zuiverheid, mochten kloppen, indien ze dat wilden, trouwen. De geestelijke dochters behielden hun vermogen. Met hun bezit steunden ze vaak het werk van de plaatselijke parochie. Zuiverheid, vrijgevigheid, eenvoudige kleding zonder sieraden, dat waren de kenmerken voor de ware klop.

Intreden mocht vanaf 18 jaar en ging met enkele ceremoniën gepaard en wel op Maria Presentatie = 12 november. De vrouw kreeg een kroon, die ze in een nisje in haar kamer bewaarde, en een kloppenring. Zo'n intrede heette een "kloppenbruiloft". De "Klopjeshuizen" in Borne is het enig overgeblevene van dit soort gebouwen in Twente. Terwijl er vroeger honderden moeten zijn geweest. Denekamp telde in 1886 veertig kloppen en Borne in het eind van de negentiende eeuw soms dertig.

In de tijd van de Franse Revolutie waren de kloppen reeds dragers van de katholieke godsdienst. Na de reformatie werden de katholieken in de Noordelijke Nederlanden tegengewerkt, zoals in de Zuidelijke Nederlanden de protestanten. Bij besluit van 30 augustus 1641 bijvoorbeeld, mochten er niet meer dan twee kloppen bij elkaar wonen! Bij de emancipatie van de rooms-katholieke kerk in 1853 verviel ook het bestaan van het kloppendom. Zij werd opgenomen in het werk van de Derde Orde. Wat overbleef aan gewezen kloppen, was een aantal vrouwen dat in wezen geen functie meer had. Ze hadden vaak nog slechts restidealen; overbodige vrouwen. Ze vervielen vaak aan de drank en aan roddelarij, "de klopjesscrupules". Hun verval is weergegeven in een gezegde: "*Waar een klop in huis is, zit de duivel op de schoorsteen*". De laatste klop van Twente stierf in Hengelo in het jaar 1932.

J.J. Grootenboer.

Better vól betekenen vuur weanig leu as weanig vuur vól leu

BOORNSE KEERMS

*Nen tweeden Deensdag in Oktober
Hê'w Boornse keermes, das 't ai't zo wes
Dat war ook vrogger, dōo nog 'n keend war
Keermes op de Bleek. Ik weet' nog bes.*

*Iej spoaren lange van te vuuren
Iej scharrelen ceenten bie mekaar
Boskoppes doen en dissels stekken
Veur de knienen van de vaar.*

*Mer 't grote geeld mus ai't toch kommen
Van 't eerpel gadderer op 'n boer
Achter de reui'jmechien hen kroepen
Verdeenende de kwatjes bassens zoer.*

*Mer kwam 't keermesvolk met heer wagens
Dan was 't met het weerk edoan
Keek iej noar dee boonte wereld, wa'j
Van de Bleek nig weg te sloan.*

*En war de keermes dan anebrōkken
Beste leu dan gung 't er van
Met oen zoer verdeende ceenten
Wa'j nen oavend lang de man.*

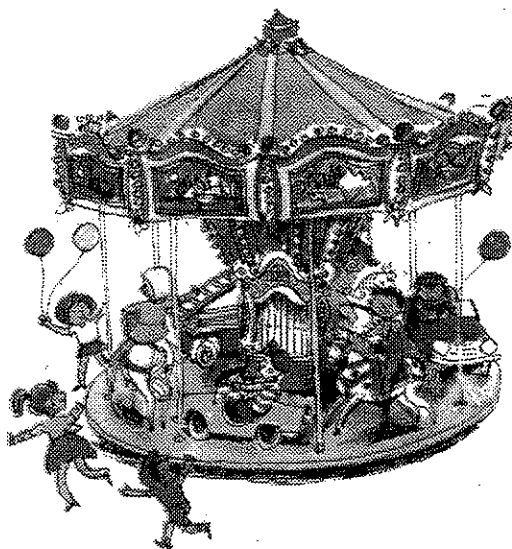
*Iej wussen nig wa'j 't eerste wollen
De Swing-mill of nen Stoeren Knaap
De Zweefmōl of de Boksautootjes
Of noar de tent van ome Jaap.*

*En iej sneupen en ie dreijen
Groot doen veur de meeks.. en dan
As 'n oamd hellef um war
Dan wa'j blut zo henig an.*

*Mer do'w oolder wōdden gung 't anders
Effen saam oawer de keermes
Oliebolkes, 'n vuske paling
Druumen noga of iets weermes*

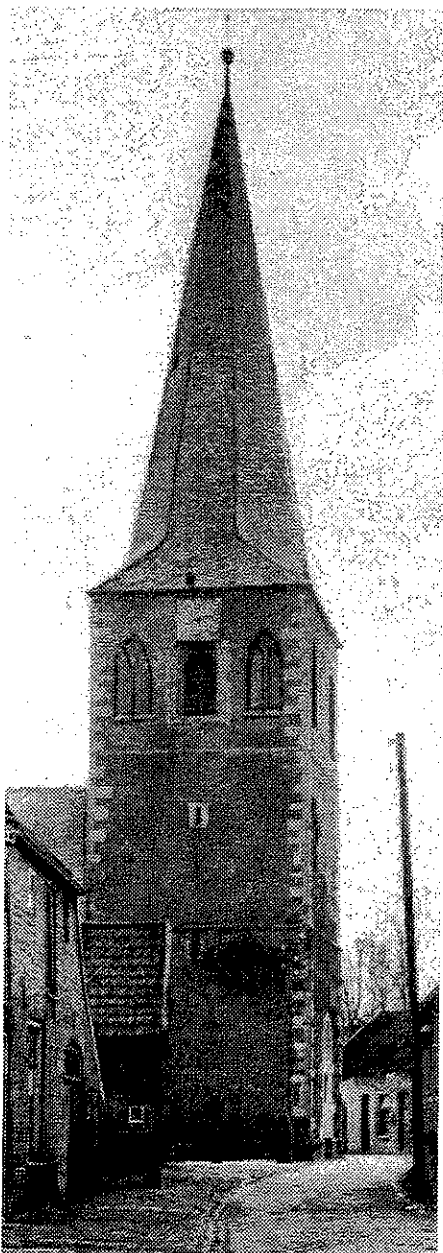
*Vaak dan samen op 't café an
Bij Dieka of de Keizerskroon
Doar was meziek doar ko'j wat daansen
Doar was ait wa wat te doen.*

*De vrouwleu nammen een citroentje
De keerls nen pilsje of nen kloarn
Zo is 't wes, zo wo'w 't geern hoolen
Met de Keermes bie oons in Boorn*

Jan Kleinman.

TOREN OUDE KERK IN 1779 DOOR BLIKSEM BESCHADIGD

Hendrik Jan Bos verwalt landrentmeester van Twente te Oldenzaal en tevens markerichter van het Gericht Borne, noteerde op 22 juli 1779: *Mij bekend gemaakt zijnde dat door het onweer op 21 dito de Toorn aan 2 agtkanten en wijzers zeer beschadigt is, en dat daarover de Goedsheeren en Erfgenaamen (= de eigenaren van de erven in het Gericht Borne, het dorp en de marken Hertme, Bornerbroek en Zenderen) dienden te vergaderen om over de reparatie van dien te handelen etc* (voetnoot: Stadsarchief Oldenzaal OK 524).

De bliksem heeft dus tijdens een onweer op 21 juli een gedeelte van de toren van de oude Stephanuskerk, in oud Borne, vernield en deze dient gerepareerd te worden. Het gericht Borne dat overwegend Rooms katholiek is gebleven, ondanks dat het gereformeerde geloof in 1598 tot enig openlijk toegestane godsdienst was uitgeroepen, moest de kerk mede onderhouden, ook al werd ze dus door "die van de ware christelijke religie" gebruikt. Het markebestuur betaalde de onkosten uit de algemene middelen.

Zelf kerkten de katholieken in diverse kerkschuren: In Zenderen op het Hulscher, in Bornerbroek op het Wierik en in Hertme op de Kolk. Zij zullen niet met graagte in de buidel hebben getast om het onderhoud, aan de hen ontnomen kerk, te betalen.

De rekening van ontvangsten en uitgaven voor de reparatie werd naderhand, vaak jaren later, opgemaakt en op schrift gesteld. Eerst moest de reparatie voltooid zijn om te kunnen berekenen hoeveel geld er opgebracht diende te worden. Naar aanleiding van die rekening kon worden bepaald wie, hoeveel, diende te betalen. Het totale bedrag diende door de inwoners van het Gericht

Borne te worden betaald. We volgen nu de letterlijke tekst van de genoteerde uitgaven:

<i>Den 3 augustus Extra goedheeren Vergaderinge gehouden voor verteringe en vacatie (vergoeding voor de benodigde tijd)</i>	<i>fl. 4, 6,-</i>
<i>Hierover nadere bestekken doen opmaken en de 27^e wederom vergaderinge gehouden en concept geformeert wat er al gemaakt moet worden, voorts 2 Gecommitteerden benoemd om met mij de besteedinge halve? Transport en vacatie</i>	<i>fl. 4, 7,-</i>
<i>Vervolgens de Conditien der besteedinge en bestek opgemaakt en in 't nette doen afschrijven, voor beide</i>	<i>fl. 1, 4,-</i>
<i>Hetselve per Missive aan de Heer Richter G.W. Westerlo ter examinatie gezonden en weer terug en antwoord ontfangen, publicatie, port</i>	<i>fl. -,13,-</i>

<i>De dag van besteedinge gesteld op den 8 sept hiertoe vier kerkspraaken ver- vaardigt</i>	fl. -,16,-
<i>Voor publike affigeren (= aanplakken) te Delden en Almelo met port betaal(d)</i>	fl. -, 9,-
<i>Den 8 sept na Borne gevaren met de Gecommitteerden de besteedinge gedaan, voor inzaategeld van de drie parceelen betaald</i>	fl. 11,10,-
<i>Voor de halve wijnkoop betaald</i>	fl. 2,15,-
<i>Verteringe</i>	fl. -,11,-
<i>Vacatie</i>	fl. 3, -, -
<i>Voor 't examineren van de Toorn en opgemaakte stukken den 10 sept 11 october aan Jan Romberg voor 15 rijsten Leyen met de vrugt van Wesel naar Borne bet</i>	fl. 150, -, -
<i>Den 29 November een expressen aan de Gecommitteerden, de Heeren Westerlo en Hulshof (doopsgezint! Red.) bet.</i>	fl. -, 9,-
<i>Den 21 decemb. na Borne gevaren en aan de Goedheeren van dit alles rapport gedaan en over de betalinge van alle kosten geresolveert (besloten) en mij verzogt het geld bij provisie uit te schieten en te betalen, voor transport en verteringe</i>	fl. 1,14,-
<i>Vacatie</i>	fl. 3, -, -
<i>Den 23 dito in tevoren aan Bernardus Helmig en zijn Compagnon betaalt voor d'aangenoomen hout en Timmerwerk</i>	fl. 144, -, -
<i>(Daarvan fl. 40, -, - aan Mr G. ten Tye voor planken uitgetelt 22 febr 1780)</i>	
<i>Dito aan denselven voor Extra aangenoomen werk en het bestek van de reparatie bet.</i>	fl. 9,15,-
<i>En aan denselven voor de kerk(meester?) Nijkamp voor het voorschot van het repareren van de Oostenhoek des Torens</i>	fl. 11, 5,-
<i>Dito nog voor het bestek door Manus Nijhuis gemaakt aan B. Helmig</i>	fl. 2, 5,-
<i>Dito aan Jacob Leerkotte voor 't verven en vergulden van twee wijsborden volgens de besteedinge betaalt</i>	fl. 25, -, -
<i>Tot drie vergaderingen drie keer vier convocatien vervaardigt en daarvan per Expressen eene gezonden na Zenderen, eene naar 't Broek en eene naar Hertme, voor deze extra moeite en expresse betaalt</i>	fl. 1,18,-
<i>En is op de vergadering geresolveert in diergelijk geval int vervolg dit te doen, opdat ieder Goedsheer des te beter kennis van zaaken krijgen kan. Voorts een uitrekeninge en verdelinge gemaakt over de kosten van deze reparatie en daarvan vierdubbelde verzonden, na Almelo, Zenderen, Broek en Borne, komt met verschot en port</i>	fl. 1, 4,-
<i>27 Decemb aan Swier Smit betaalt de Rekeninge van geleverd ijsenwerk en gemaakte nagels met</i>	fl. 30, -, -
<i>1780 den 14 january aan de Gecommitteerde Teunis Hulshof betaalt voor geleverde nagels van Ger. Hulshof te Deventer</i>	fl. 30, 1, 8
<i>Aan deselve voor verschot aan eenige arbeiders en extra reparatie aan de Leydekker Spiegel, dat niet in het accoord was</i>	fl. 23, 2, -
<i>Dito voor vacatien aan de Heer Rigter G.W. Westerlo en Teunis Hulshof als Gecommitteerden, ende meester Nijkamp zamen</i>	fl. 26, -, -
<i>Den 6 jan aan de Leydekker Hendrik Spiegel voor 't aangenomen werk van 't Leydak betaalt</i>	fl. 180, -, -
<i>Den 22 febr aan Meester Ger. Ten Tye voor het gemaakte bestek van de reparatie betaalt</i>	fl. 3, -, -
<i>Den 26 febr aan Meester Bern. Ten Bos voor examinatie en een groot bestek betaalt</i>	fl. 4, -, -

<i>Van de verdelinge der onkosten een uitrekening gemaakt en vierdubbelden</i>	
<i>daarvan verzonden pro lab</i>	fl. -,16,-
<i>Port to Ulsen betaalt</i>	fl. -, 2,-
<i>Den 10 july aan d'Expresse voor het rondbrengen der Convocatie tot de bijeen-</i>	
<i>komste op den 17 dezer bet.</i>	fl. -,16,-

<i>Totaal</i>	<i>fl.668, 9,8</i>

Deze bovenstaande rekening geeft aanleiding tot enige opmerkingen. Duidelijk is dat twee achtkanten van de toren zijn beschadigd. Er wordt hout en leien geleverd, er wordt arbeid verricht in de vorm van het maken van bestekken en in het timmerwerk en het dekken met leien. In totaal gaan er echter ook nog al wat kosten zitten in :

1. Reis- en aanwezigheidskosten van Hendrik Jan Bos.
2. Vergaderingen met zowel gecommiteerden als eigenaren van de erven die moeten mee beslissen over de betalingen en zorgen dat de kosten betaald worden.
3. Het schrijven (= het uitschrijven van de publicaties) van het houden van aanbesteding (een gewestelijke, laat staan een plaatselijke krant bestond nog niet in Twente).
4. De verteringen (door H.J. Bos en de gecommiteerden).
5. Voor "expresse" (dit is geld aan de "postbode van toen").
6. IJzerwerk door de smid geleverd en gesmede nagels (= spijkers).

Nogal wat vreemden, d.w.z. personen van buiten het Gericht Borne afkomstig, werden werkzaamheden opgedragen: Bernardus Helmig en Bernardus ten Bos uit Oldenzaal, Gerrit ten Tye uit Bentelo/Hengevelde, Jacob Leerkotte (waarschijnlijk) uit Deurningen/Oldenzaal en de leidekker Spiegel.

Als we de bedragen voor het werkelijke herstel optellen (ongeveer fl. 450,-,-) komen we tot de conclusie dat er nog al wat geld voor andere zaken is betaald.

De genoemde G.W. Westerlo was de richter van het landgericht Borne. Zijn taak bestond uit de handelingen die tegenwoordig door de notaris worden gedaan. Ook was hij bevoegd, uit naam van de drost (de hoogste rechter in Twente) kleine onderlinge geschillen tussen personen, te berechten. In de tekst staat dat de goedsheer op de hoogte diende te worden gehouden. De goedsheer was de eigenaar van het erf, die dus niet persé op het erf diende te wonen. De huurder (soms ook de horige) die op het erf woonde, behoorde de eigenaar, hoever hij ook weg woonde, bericht te sturen als hij dat gegeven diende te weten. De eigenaren zullen ongetwijfeld het bedrag dat betaald diende te worden, teruggevorderd hebben van hun huurder.

Al gezegd is dat het Gericht Borne de kosten voor het herstel diende op te hoesten. Er was al een collecte gehouden, waarschijnlijk onder de gereformeerde kerkgangers, die fl. 35,-,- opbracht. Een bedrag van fl. 700,-,- was begroot, zodat er een gat van fl. 665,-,- gedicht moest worden en dat dus mede betaald moest worden door de Rooms katholieke inwoners. Wat de verschillende markten en het dorp moesten opbrengen is bewaard gebleven. Jammer dat de afzonderlijke lijsten, met namen en bedragen van de afzonderlijke inwoners, niet bij de stukken werden aangetroffen.

Hier toe moeten betalen, volgens de
 ordinaire verdelinge nadde honds
 koul
 De marke Zenderen 297-10-
 Bornerbroek 176-1-
 Hertmen 86-9-
 Het dorp Borne 140-1-

 700-1-
 Hieraf de Collecte worden
 ontfangen en uitgave te
 waeren 35-1-

 Blijft over te verantwoorde / 665-2/-

Een stukje van de tekst van de kerkbrand-rekening

Wat ze moesten betalen:

De marke Zenderen	fl. 297,10,-
Bornerbroek	fl. 176, 1,-
Hertmen	fl. 86, 9,-
Het dorp Borne	fl. 140, -,

	fl. 700, -,

Hieraf de Collecte voor ontvang en uitgave	fl. 35, -,

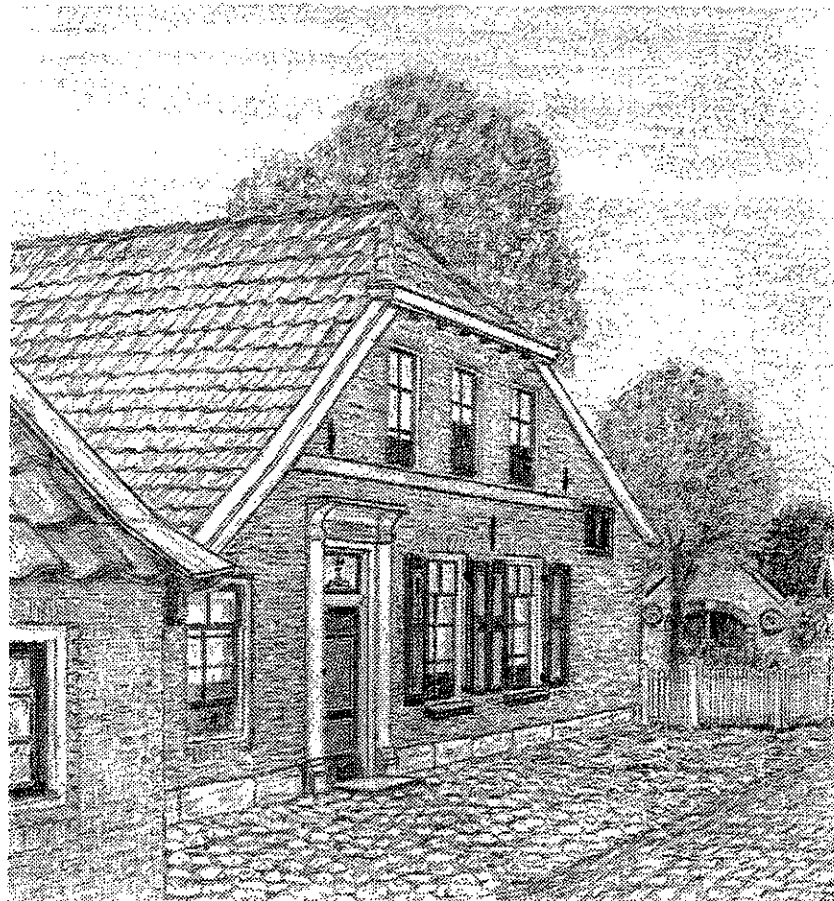
Blijft over te verantwoorden	fl. 665, -,

Op 17 juni 1780 worden beide bovenstaande rekeningen "afgehoort en gesloten", hetgeen inhoud dat de rekeningen zijn nagezien en overeenkomen met de uitgaven. Men komt tot de slotsom dat er een bedrag over is van 3 gulden, 9 stuivers en 8 penningen. (Was getekend) Gerrit Dake, Teunis Hulshof, R. Hambroick, G.W. Westerlo, H.J. Bos en G.E. Staggemeyer (namens Huis Almelo).

Aldus door ons onderricht, geconfirmeert
 gesloten en de quakanten daargedaen, annen 1780
 Den 17 Junij 1780.
 Gerrit Dake
 Teunis Hulshoff
 R. Hambroick
 G.W. Westerlo
 H.J. Bos
 G.E. Staggemeyer

G.A.B. Nijhuis.

OOIT GESLOOPT 9

„t Oale doktershoes,, Oude Kerkstraat.

Hier „t oale Doktershoes“. Over het huis zelf lezen we in het Dagblad van het Oosten van 15-10-40: *Oude herinneringen. Borne's oale Doktershoes verdwijnt. Over enkele dagen zal één van Borne's oudste woningen - zoo niet de oudste - worden afgebroken. Het is een pand, gelegen op de hoek van de Marktstraat-Oude Kerkstraat. Bij de oudere generatie bekend als „t Oale Doktershoes“. Meer dan twee eeuwen is dit pand de trots en glorie geweest van Borne. Eensdeels om zijn centrale ligging midden in de toenmalige kom van Borne, doch vooral omdat het in de vorige eeuw werd bewoond door den wijd en zijd bekende geneesheer J.B. Schoemaker, waarvan de onlangs overleden wereldberoemde chirurg Dr. Jan Schoemaker een afstammeling is.*

We kijken nog even naar de tekening en zien hier over het hekwerk, aan de overkant van de Marktstraat, nog een bouwwerk staan. Namelijk de paardenstal van dokter J.B. Schoemaker. De stal is hier nog in de oude staat, nog met niendeur en twee ronde raampjes in de voorgevel. De raampjes bevinden zich nu in de achterkant van de stal. Hopelijk zal deze stal t.z.t. in oude staat gerestaureerd worden. Op de plaats waar eens het doktershuis heeft gestaan, heeft de heer B. Eekers in 1940 een voor die tijd zeer modern Café Restaurant „De Ster“ neergezet. De naam „De Ster“ herinnert aan het ernaast gelegen voormalige schipperscafé 't Steertje, van de familie Wegter.

Betreffende Ooit gesloopt No. 8, aangaande de slagerij van J.B. Leushuis, willen we nog even rechtzetten dat er in dat pand geen bewerkingsafdeling is geweest, maar dat het pand gesloopt werd om er een bewerkingsafdeling van Bons & Evers te verwezenlijken. Ook het bedankje aan de heer J.G. Leushuis uit Hengelo, die de gegevens over zijn geboortehuis had verstrekt, was niet opgenomen. Alsnog dank voor de medewerking van de heer Leushuis, hoewel dit slechts postuum kan, omdat hij helaas op 24 mei j.l. op 64-jarige leeftijd is overleden.

J.B.F. Leuverink.

VAN DE BESTUURSTAFEL

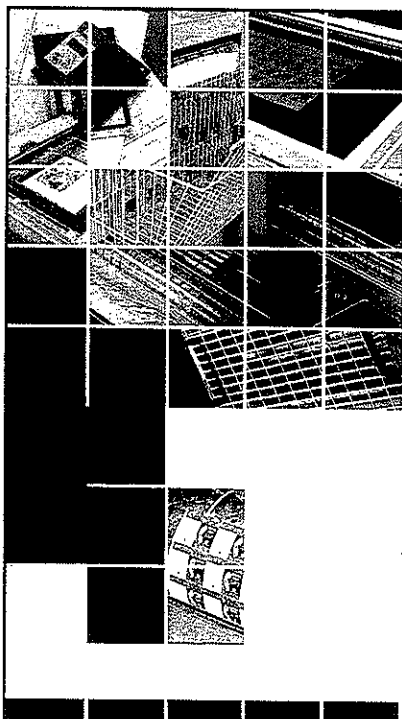
Geen mededelingen.

VAN DE REDACTIE

Het vorige nummer van BOORN en BOERSCHOP is als eerste door onze nieuwe drukker gemaakt. Het zal U zijn opgevallen dat enkele foto's wat donkerder waren dan bedoeld. Dit zijn aanloopprobleempjes die we thans overwonnen denken te hebben.

De werkwijze was n.l. dat wij aan de drukker een fotokopie van elke pagina leverden, die dan door de drukker werd vermenigvuldigd. Het was daarom voor hem niet mogelijk om de kwaliteit van de afbeeldingen afzonderlijk te verbeteren door ze lichter of donkerder te maken.

Dit probleem hebben we ondervangen door de aanschaf van een z.g. ZIP-recorder. Dit is een uitwisselbaar computer-gegevens-opslagmedium met een capaciteit van 100 Mb (ter vergelijking: de meeste computers hebben een recorder met een capaciteit van 1,4 Mb). Met de nieuwe recorder kunnen we nu de kopij per pagina aanleveren inclusief de plaatjes die meestal veel groter zijn dan 1,4 Mb. Het is hiermee voor de drukker mogelijk geworden om elk plaatje afzonderlijk voor te bewerken voordat de afdruk voor ons blad wordt gemaakt. We kunnen in dit nummer reeds waarnemen dat deze methode tot betere resultaten leidt, waarbij bedacht moet worden dat afbeeldingen natuurlijk nooit beter kunnen zijn dan de kwaliteit van de oorspronkelijk foto of prent.

Familiedrukwerk?

Gaat het u om huwelijkskaarten,
uitnodigingskaarten, visitekaartjes of geboortekaartjes
of om privé-briefpapier met enveloppen?

Voor reclame- en handelsdrukwerk
bent u bij ons óók aan het goede adres!

Natuurlijk,
goed verzorgd drukwerk
is ons visitekaartje!

HASSINK DRUKKERS HAAKSBERGEN

Handelsstraat 1 - 7482 GW Haaksbergen
Postbus 177 - 7480 AD Haaksbergen
Telefoon: (053) 572 17 77 - Telefax: (053) 572 62 75